

19. JÚNÍ

Í ritstjórn 19. júní sitja Brynhildur Heiðar- og Ómarsdóttir, Eygló Árnadóttir, Fríða Rós Valdimarsdóttir, Helga Birgisdóttir, Helga Þórey Jónsdóttir og Hildur Knútsdóttir. Ljósmynd: Sveinbjörg Bjarnadóttir

RITSTJÓRNARPISTILL

19. júní, ársrit Kvenréttindafélags Íslands, er í ár helgað fjórðu bylgju femínismans. Femínískri hugmyndafræði hefur verið skipt í nokkrar bylgjur. Fyrsta bylgjan barðist fyrir kosningarétti kvenna, önnur bylgjan einkenndist af kvennahreyfingum á 7. og 8. áratugnum og þriðja bylgjan lagði áherslu á fjölbreytileika og frelsi. Nú eru ýmis teikn á lofti um að fjórða hugmyndafræðibylgja femínismans stefni að ströndum landsins.

19. júní fagnar framtíðinni. Við fjöllum um félög og hópa sem hafa sprottið upp síðustu árin og fagna jafnrétti kinnroðalaust og kynnumst til dæmis Félagi ungra jafnréttissinna þar sem yngstu meðlimirnir eru 14 ára gamlir. Við fjöllum um tímaritið Endemi sem rýnir í kynjaójafnvægi í lista- og menningarum-

fjöllum á Íslandi, um Nei-hópin, um Knúzið, vefrit um femínisma og jafnréttismál, um druslugöngur hérlandis og erlendis og drögum saman staksteinna um jafnréttismál á Íslandi á árinu. Við tölum við nýkjörinn biskup Íslands, Agnesi M. Sigurðardóttur og fjöllum um Stóru systur en hópurinn vakti mikla athygli á síðasta ári með aðgerðum sínum gegn vændiskaupum á Íslandi.

Það er ýmislegt á seyði á nýrri öld. Samfélagið er að endurmeta hvað það þýðir að vera þátttakandi í samfélagi fólks. Ísland stendur nú fremst þjóða heimsins í jafnréttismálum og framtíðin er björt.

ÓLGUSJÓR KVENNABARÁTTUNAR

Í TILFNI KVENRETTINDA-
DAGSINS VERÐUR
SÉRSTAKUR HÁTÍÐAR-
PÁTTUR Á DAGSKRÁ
RÁSAR 1 ÞANN 19. JÚNÍ.
PÁTTURINN SEGIR
SÖGU ÍSLENSKRAR
KVENNABARÁTTU
Í TALI OG TÓNUM.

Brynhildur Heiðar- og Ómarsdóttir og Helga Birgisdóttir eru umsjónarmenn þáttarinnar, en í honum er stiklað á stóru yfir sögu kvenréttindabaráttunnar hér á landi. Byrjað verður árið 1915 þegar konur hlutu kosningarétt og svo er brunað yfir árin og áratugin og staðnæmst við markverða atburði sem hafa sett sitt mark á kvenréttindabaráttuna.

Þá er rætt um þrjár hugmyndafræðilegar bylgjur femínismans og spurt hvort fjórða bylgjan sé mögulega að stefna að landi. Ef við smættum þessar bylgjur niður í stikkorð, þá getum við sagt að fyrsta bylgjan hafi snúist um aðgang (að kosningum, námi, menntun, o.s.frv.), önnur bylgjan um jafnrétti og þriðja bylgjan um fjölbreytileika og frelsi. Við spáum því að fjórða bylgjan muni snúast um áhrif: Hvað mun gerast í samfélagi þar sem konur eru komnar til raunverulegra valda í flestum stofnunum samfélagsins og hafa raunveruleg áhrif á framtíð okkar allra?

Vandræðahugtakið „femínismi“ og mismunandi merkingar þess eru einnig til umfjöllunar. Hvað þýðir orðið, hvaðan kemur það, hvernig skilja Íslendingar „femínisma“? Þáttastjórnendur spurðu gesti Kringlunnar hvort þeir gætu útskýrt orðið og svörin voru jafn fjölbreytt og viðmælendur margir.

Orðið sjálft kemur úr latínu og notkun þess, á ensku og frönsku, í merkingunni „kvenfrelsisbarátta“ er rakin aftur til nítjándu aldar. Þáttastjórnendur fíkra sig áfram á milli landa og tungumála og loks til Íslands. Þeir rekast fyrst á orðið „femínismi“ í íslenskum dagblöðum árið 1960, en hugtakið náði svo smám saman fótfestu á 9. og 10. áratugnum innan háskólans og alþingis sem akademískt og pólitískt flokkunarhugtak. Að lokum verður rætt um séríslenska hugtakið „öfgafemínisma“ sem notið hefur mikilla vinsælda síðustu árin.

Þátturinn er á dagskrá á Rás 1 þriðjudaginn 19. júní kl. 13.00 og endurtekinn laugardaginn 23. júní kl. 8.05.

FER PRESTURINN EKKI AÐ KOMA?

ÞANN 25. APRÍL SÍÐASTLIÐINN VAR SÉRA AGNES M. SIGURÐARDÓTTIR KJÖRIN BISKUP, FYRST ÍSLENSKRA KVENNA. AGNES ER JAFNFRAMT ÞRIÐJA KONAN SEM HLAUT PRESTSVÍGSLU HÉR Á LANDI EN HÚN FAGNAÐI ÞRJÁTÍU ÁRA VÍGSLUAFMÆLI SÍNU ÞANN 20. SEPTEMBER Á SÍÐASTA ÁRI.

„Þegar ég var sautján ára fékk ég þá flugu í höfuðið að ég vildi verða prestur,“ segir Agnes. „Mér datt aldrei í hug að líta á það sem takmörkun að ég væri kona, þótt konur væru ekki prestar í mínum uppveiti. Pabbi var prestur og ég hafði alltaf mikinn áhuga á kirkjustarfinu, svo fyrir mér var það eðlilegt framhald að feta í hans fótspor.“

„Svo þú ert stelpa sem ætlar að fara í guðfræðina“

Agnes segir það hafa vakið nokkra athygli þegar hún hóf nám í guðfræði haustið 1975. „Við vorum ekki margar í guðfræðinni á þessum árum en það voru tvær aðrar konur við nám þegar ég byrjaði í deildinni.“ Fyrsti skóladagurinn, þar sem hún gekk um ókunnlega ganga skólans, er henni minnststæður. „Þá sagði einn nemandi við mig: Svo þú ert stelpa sem ætlar að fara í guðfræðina. Ég velti því fyrir mér í stutta stund hvort ég hefði kannski villst og væri ekki á réttum stað en hristi það fljótt af mér.“ Að sögn Agnesar var guðfræðideildin svolítill karlaveröld. „Mér datt nú stundum í hug að við værum þarna upp á punt, sérstaklega þegar verið var að velja í stjórnir og nefndir Félags guðfræðinema.“

Hún lét það þó ekki slá sig út af laginu og kveðst einnig hafa fundið fyrir miklum meðbyr. „Ég hóf nám haustið 1975 þegar mikil gróska var í kvennabaráttunni og fann styrk frá henni, einkum eftir að

ég vígðist.“ Fólk var ekki vant því að sjá konur í prestshlutverkinu á þessum fyrstu árum. „Ég hef verið í kirkju að undirbúa messu þegar fólk hefur spurt: Fer presturinn ekki að koma?“ Agnes bætir því við að fólk hafi oft sagt henni að það hafi aldrei áður heyrt konu predika.

Konur og kristin trú

Að sögn Angesar voru það ákveðin tímamót árið 1978 þegar séra Auður Eir Vilhjálmsdóttir kom mjög kát að utan eftir að hafa verið á ráðstefnu um kvennaguðfræði. „Kvennaguðfræði gengur út á það að draga fram konur í Biblíunni. Kirkjusagan er karlmiðað eins og önnur saga, enda skrifuð að miklu leyti af körlum. Kvennaguðfræðin vikkar sjóndeildarhring okkar þegar við skoðum Biblíuna því hún leyfir okkur að skoða hana frá nýju sjónarhorni, þetta er spurning um hugsunarhátt og þær áherslur sem notaðar eru þegar Biblían er skoðuð.“

Aðspurð um stöðu kvenna innan kristinnar trúar segir Agnes mikilvægt að hafa það í huga að Biblían er ekki náttúruvísindi heldur lofgjörð til sköpunarinnar. „Guð skapaði manninn í sinni mynd og skapaði karl og konu, hann skapaði ekki karlinn í sinni mynd og svo konuna,“ segir Agnes og dregur þannig fram hvernig skoða má texta Biblíunnar í ákveðnu ljósi.

Séra Agnes messar í Hólskirkju, Bolungarvík. Ljósmynd: Þjóðkirkjan.

Séra Agnes M. Sigurðardóttir. Ljósmynd: Arný Herbertsdóttir.

Fann fyrir mikilli gleði vegna framboðsins

Agnes hefur af fremsta megni tekið þátt í kvennastarfi innan kirkjunnar, þrátt fyrir að hafa verið búsett úti á landi. Hún hefur stutt við Kvennakirkjuna og sótt messur á hennar vegum þegar hún hefur verið í Reykjavík.

„Í eðli mínu er ég ekki baráttukona en með störfum mínum og því sem ég er og geri tel ég mig vera fyrirmynd fyrir ungar stúlkur og er þakklát því að við búum í landi þar sem stúlkur hafa tækifæri til að verða það sem þær vilja.“

Agnes segir biskupsframboðið hafa verið mjög jákvæða upplifun. „Ég fann aldrei fyrir mótlati vegna kynferðis míns í biskupsframboðinu, þvert á móti fann ég fyrir mikilli gleði, bæði vegna framboðs míns og því að tvær konur skyldu bjóða sig fram til biskups.“

Hefði líklega brugðist öðruvísi við

Varðandi þau erfiðu mál sem kirkjan hefur þurft að kljást við á undanförunum árum, þar á meðal kynferðisbrot Ólafs Skúlasonar, segir Agnes: „Mér finnst líklegt að ég hefði brugðist öðruvísi við þessu máli,“ en bætir við að auðvelt sé að vera vitur eftir á. „Hafa verður í huga að svona mál varða ekki aðeins sitjandi biskup heldur einnig kirkjuráð og

kirkjuþing, ábyrgðin liggur víða.“ Hún segir fagrað kirkjunnar nú fara með mikla ábyrgð. „Þegar mál Guðrúnar Ebbu kom fyrst upp taldi fagraðið sig ekki geta fjallað um málið en nú hefur það verið tryggt að fagraðið megi og eigi að taka á svona málum. Það er öruggt.“

Ummæli Agnesar um samviskufrelsi presta við hjónavígslu samkynhneigðra vöktu nokkra athygli skömmu eftir kjör hennar og vill hún áréttta að auðvitað fari kirkjan að landslögum. „Í landslögum um hjónavígslur er þetta svigrúm leyft og við förum að lögum. Það er hratt minnkandi hópur presta í þjónustu kirkjunnar sem vill ekki gefa samkynheigð þór saman.“ Hún telur að þetta eigi fljótlega eftir að breytast, að ákveðin kynslóðaskipti eigi sér nú stað innan kirkjunnar og er þess fullviss að innan fárra ára leysist þessi mál af sjálfu sér.

Agnes hefur það á tilfinningunni að kjör hennar muni verða kirkjunni til bóta og er hjartstýn á að nú fari nýr tímar endurnýjunar í hönd innan kirkjunnar. „Ég hef hitt marga sem sögðu sig úr kirkjunni þegar þessi mál gengu yfir en segjast nú vilja ganga í hana aftur. Það hefur glatt mig.“

ENDEMIS LIST

ENDEMI, TÍMARIT UM ÍSLENSKA SAMTÍMALIST, FAGNAÐI Í ÁR TVEGGJA ÁRA AFMÆLI SÍNU. MARKMIÐIÐ MED TÍMARITINU ER AÐ SKAPA VETTVANG FYRIR MYNDLISTAMENN ÞAR SEM ÞEIR GETA KOMIÐ VERKUM SÍNUM Á FRAMFÆRI, EN Í DAG ER ENDEMI EINA ÍSLENSKA TÍMARITIÐ HELGAÐ MYNDLIST. 19. JÚNÍ RÆDDI VIÐ RAGNHILDI JÓHANNIS UM ENDEMI, KONUR Í ÍSLENSKRI MYNDLIST OG STÖÐU MYNDLISTAR Í ÍSLENSKU SAMFÉLAGI.

Endemi var stofnað árið 2010 af nokkrum ungum listakönnum. Komið hafa út þrjú hefti af tímaritinu og settar upp sýningar tengdar útgáfunni. Aðstandendur tímaritsins halda úti veglegri fréttasíðu á netinu þar sem almenningur getur fylgst með íslenskri liststarfsemi og í ár fékk tímaritið Menningarverðlaun DV fyrir sýninguna „Endemis (ó)sýn“.

Kynjaójafnvægi í listheiminum

Eitt af aðalmarkmiðum Endemis er að rýna í kynjaójafnvægi í lista- og menningarumfjöllun á Íslandi í dag. Ragnhildur bendir á að enn halli á konur í myndlist, þrátt fyrir miklar breytingar undanfarna áratugi. „Á stórum sýningum eru karlarnir áberandi, en árum saman, ef ekki áratugum saman, útskrifuðust konur í miklum meirihluta frá listaskólum Íslands. Bara í mínum árgangi voru fjórir karlar sem útskrifuðust en 29 konur. Samt skilar þetta nám mjög litlu í umhverfinu. Það virðist vera auðveldara fyrir karla að komast áfram.“

Endemi leikur sér að kynjahlutföllunum. Karlmennt eru ekki hunsaðir en fyrir hendi er vilji til að rýna í þetta ójafnvægi í íslenskri myndlist. „Í fyrsta blaðinu okkar og á fyrstu sýningunni, „Heyr á Endemi“, voru bara konur. Í öðru tölublaðinu, „Endemis (ó)sýn“, snerum við þessu svolitíð við. Í stórum almennum þamsýningum hefur kynjahlutfallið verið 70 karlar á móti 30 konum en við snerum þessu við í okkar sýningu, 70% konur á móti 30% karlar. Í nýjustu sýningunni okkar, „Endemis offers“, er kynjahlutfallið orðið jafnt, 50/50.“

Árið 2011 kom út vegleg fimm binda íslensk listasaga og töluloverða athygli vakti hve hallaði á hlut kvenna. Formaður Sambands íslenskra myndlistamanna (SÍM) hélt ræðu þann 5. nóvember síðastliðinn á Listasafni Íslands og vakti athygli á því að félagsmenn SÍM væru nú 75% konur og færi fjölgandi og sagði verkið því ekki gefa raunsanna mynd af íslenska listheiminum. Við ritun verksins hefði þurft að setja upp enn sterkari kynjagleraugu segir formaðurinn: „Þrjár konur á móti 13 karlmönnum

Efri mynd: Elisabet Brynhildardóttir afhendir fyrsta eintak af Endemi. Ljósmynd: Endemi.

Neðri mynd: Perla Dagbjartar- Hreggviðsdóttir, Selma Hreggviðsdóttir, Elisabet Brynhildardóttir, Lára Kristín Kristinsdóttir, Ragnhildur Jóhannsson og Lilja Birgisdóttir taka við styrk Hlaðvarpan. Ljósmynd: Endemi.

í fyrsta bindi, 5 á móti 26 í öðru bindi, 11 á móti 37 í því þriðja, 17 á móti 31 í því fjórða og 65 á móti 74 í því fimmta. Tölulega lagast því hlutfallið þegar nær dregur nútímanum, en það segir ekki alla söguna. Konurnar fá hér sem endra nær styttri umfjöllun og færri ljósmyndir af myndverkum svo verulega hallar á.“

Þurfum listkennslu í grunn- og menntaskólana

Endemi vinnur að því að gera konur í íslenska listheiminum sýnilegrar en ekki síður að gera list sýnilegrar fyrir almenning. Stór gjá er milli íslensks almenning og íslenskrar myndlistar. Erfitt er að finna íslensk myndverk á veraldarvefnum og litil sem engin listasaga hefur verið kennd í skólum landsins. Það kemur því ekki á óvart að flestir Íslendingar vita lítið sem ekkert um íslenska myndlist, hvort sem um er að ræða samtímalist eða list fyrir alda.

Endemi birtir í hverri viku myndir af nýjum sýningum á heimasíðu sinni og Ragnhildur lítur svo á að heimasíðan og tímaritið séu ekki aðeins upplýsingamiðill fyrir almenning um íslenskt menningarlíf, heldur einnig heimild fyrir framtíðina. Hún bindur svo miklar vonir við nýja deild innan Listaháskólans þar sem kennd er listkennsla. „Það er aðeins að birta yfir í þessum efnun, en ég fór í gegnum allan grunnskóla og menntaskóla án þess að fræðast um íslenska myndlist. Og þegar ástandið er svo, þá fáum við umræðu á hverju ári um listamannalaunin. Almenningur lítur á þetta sem dútleri, sem hobbí, eitthvað sem ekki á að borga laun fyrir.“

Á heimasíðu Endemis, endemi.wordpress.com, eru fréttir um nýjar íslenskar listasýningar og útgáfu og einnig er hægt er hlaða niður sjálfu tímaritinu gjaldfrjálst. Ragnhildur lítur hjörtum augum á framtíðina. Mikil gróska er í íslensku listalífi og íslensk list veur sífellt meiri athygli erlendis. „Síðasta hefti tímaritsins okkar var tvítýngt, bæði á íslensku og ensku. Við vorum þar að svara kröfu. Það var mikill áhugi erlendis, erlendir ferðamenn vildu fá þetta. Erlendir ferðamenn fara á listasöfn og þeir hafa áhuga á íslenskri myndlist!“

AF HVERJU AÐ KÚLDRAST Í EIGIN HORNI?

ÞAÐ HEFUR EKKI FARIÐ FRAMHJÁ LESENDUM AÐ UMRÆÐAN UM JAFNRÉTTISMÁL HEFUR VERIÐ ÁBERANDI Í SAMFÉLAGINU Á ÁRUNUM EFTIR HRUN. Í JANÚAR Á ÞESSU ÁRI VAR STOFNAÐ NÝTT FÉLAG UNGRA JAFNRÉTTISSINNA, EN FÉLAGSMENN ERU ALLIR Á ALDRINUM 14-28 ÁRA OG Í STJÓRN FÉLAGSINS SITUR FÓLK Á ÖLLUM SKÓLASTIGUM, Í GRUNNSKÓLA, MENNTASKÓLA OG HÁSKÓLA. 19. JÚNÍ RÆDDI VIÐ BRYNDÍSI TORFADÓTTUR, EINN STOFNENDA FÉLAGSINS, UM FÉLAGIÐ OG JAFNRÉTTISMÁL Á ÍSLANDI.

Félag ungra jafnréttissinna var stofnað af hópi menntskælinga sem var þreyttur á því hve skritin umræðan um jafnrétti var orðin á Íslandi. Hópurinn vildi skapa nýjan vettvang þar sem ungt fólk gæti rætt um jafnrétti, vettvang þar sem áherslan væri ekki eingöngu á jafnrétti kynjanna, heldur jafnrétti allra hópa á Íslandi. „Við teljum að öll hagsmunafélög sem standa í jafnréttisbaráttu stefni á sama stað. Og af hverju þá að kúldrast í eigin horni þegar við erum sterkari saman,“ segir Bryndís. „Þetta á ekki eftir að gera hagsmunabaráttu veikari, heldur sterkari þar sem hagsmunasamtök geta fengið stuðning frá öðrum félögum til að vinna að sínum markmiðum.“

Í vetur hefur félagið staðið fyrir opnum fundum í Hinu húsinu um jafnréttismál þar sem áhugasamir geta kynnt sér jafnréttismál og hlustað á fyrirlestra frá ýmsum stofnunum og hagsmunahópum sem standa í jafnréttisbaráttu.

„Okkar framtíðarsýn er sú að hver og einn verður metinn á einstaklingsgrundvelli óháð stöðu hans. Við í félaginu leggjum áherslu á minnihlutahópa og viljum berjast gegn neikvæðum staðalimyndum,“ segir Bryndís. „Við höfum lagalegt jafnrétti, en við þurfum hugarfarsbreytingu og vitundarvakningu. Fólk af yngstu kynslóðinni er almennt jafnréttissinnað. Það eru til dæmi um karlrembu, en það einkennir ekki mína kynslóð.“

DRUSLUR GANGA UM GÖTUR BORGARINNAR

Nei-hópurinn á druslugöngu í Reykjavík 2011. Ljósmynd: Dagný Osk Aradóttir.

Fyrsta druslugangan fór fram í apríl 2011 í Toronto í Kanada. Mótmælendur skipulögðu gönguna eftir að lögregluþjónn ávarpaði nemendur við York-háskóla þar í borg og sagði að konur ættu að forðast að klæða sig eins og druslur, svo ekki yrði ráðist á þær.

Druslugöngurnar breiddust hratt út og innan þriggja mánaða höfðu slíkar göngur verið skipulagðar í 75 borgum um allan heim. Ein þeirra var Reykjavík en á síðasta ári gengu þúsundir karla og kvenna niður Skólavörðuholtið og sýndu þolendum kynferðisofbeldis samstöðu í verki.

Það er einkennandi fyrir druslugöngur að skipuleggjendur þeirra eru ungar konur sem eru þreyttar á neikvæðri umræðu um útlit og hegðun kvenna. Að sumu leyti vísa druslugöngurnar aftur til liðinna áratuga þegar fjölmennar

göngur og mótmæli einkenndu kvenréttindabaráttuna. Þannig virðast druslugöngurnar bera vitni um aukna pólitíska virkni yngri kynslóða og meðvitund um misrétti í samfélaginu.

Skipuleggjendur druslugöngunnar í ár segjast með göngunni vilja færa ábyrgð kynferðisglæpa frá þolendum og yfir á gerendur. „Við viljum ekki einblína á klæðnað, hegðun eða fasþolenda sem mögulega afsökun fyrir glæpamenn. Við viljum einfaldlega að menn hætti að nauðga.“

Druslugangan fer fram 23. júní næstkomandi. Gengið verður frá Hallgrímskirkju kl. 14.00, niður Skólavörðustíg og Bankastræti og endað á Lækjartorgi þar sem við taka fundarhöld og tónleikar. Mætum öll og sýnum þolendum kynferðisofbeldis stuðning.

NEI EÐA JÁ?

Margir hafa eflaust heyrt um Nei-hópinn svokallaða en um er að ræða hóp karla og kvenna sem berst gegn nauðgunum. Hópurinn hefur verið sérstaklega áberandi um verslunarmannahelgar, en síðustu árin hefur hann heimsótt stærstu útihátíðir landsins og dreift miðum, merkjum og bolum sem á stendur einfaldlega „NEI“.

Upphaf Nei-átaksins má rekja til ársins 2003 og til Karlahóps Feministafélags Íslands en um er að ræða grasrótahreyfingu sem vildi koma einföldum skilaboðum til karla, þ.e.a.s. „nei!“ Nei-hópurinn vildi beina áherslunni á gerendur kynferðisbrota, fá karlmenn til umhugsunar og hvetja þá sjálfa til að segja nei, áður en þeir gera eitthvað afskaplega heimskulegt á útihátíðunum.

Í fyrra hóf hópurinn nýja herferð sem var kölluð „Ef þú fékkst ekki samþykki þá ertu nauðgari“. 19. júní ræddi við Odd Sigurjónsson um verkefnið.

„Verkefnið leggur áherslu á að aðeins einn er ábyrgur fyrir kynferðisbrotum og það er sá sem beitir ofbeldinu. Í sumar verður lögð áhersla á samþykki og tóninn því í jákvæðari kantinum. Það er orðið tímabært að fjalla um orðið „já“ í kynlíffssamskiptum í stað þess að tala sífellt um „nei“. Þetta hefði ekki verið hægt fyrir nokkrum árum og má þakka upplýstri umræðu undanfarinna ára fyrir það.“

Nei-hópurinn verður áberandi á útihátíðum og stórvíðburðum í sumar en umræðan á ekki að einskorðast við þetta tímabil, segir Oddur. „Í haust stefnum við á að fara í grunnskóla, menntaskóla og félagsmiðstöðvar til að kynna efnið. Einnig er mikilvægt að við náum til foreldra ungmenna og fáum þau til þess að ræða saman. Þetta virðist vera mikið feimnismál, en það er vandamál sem mikilvægt er að yfirstíga.“

VÆNDISKAUP Á ÍSLANDI

VÆNDI, 'BLÍÐUSALA KVENNA, SKÆKJULIFNAÐUR'. Í FORN-ÍSLENSKU MERKTI VÆNDI VONSKU EÐA ILLA HEGÐUN OG VAR EINKUM NOTAÐ SEM EIGNARFALLSFORLIÐUR VÆNDIS-: VÆNDISFÓLK, VÆNDISMAÐUR, VÆNDISKONA. ORÐIÐ ER LEITT AF LÝSINGARORÐINU VÁNDR. SJÁ VONDUR. (HEIMILD: ÍSLENSK ORÐSIFJABÓK, 1989)

Stóra systir

Það vakti töluverða athygli í október á síðasta ári þegar Stóra systir boðaði til blaðamannafundar í Iðnó og tilkynnti að meðlimir samtakanna hefðu tekið saman lista með 56 nöfnum og 117 símanúmerum. Þessum nafnalista höfðu Stóru systur safnað saman með því að setja auglýsingar á einkamálasíður á netinu þar sem vændi var boðið til sölu. Stóru systur sýndu blaðamönnum brot af þeim samskiptum sem þær höfðu átt við vongóða vændiskaupendur og að blaðamannafundinum loknum afhentu þær lögreglu listann.

19. júní spurði Friðrik Smára Björgvins-son, yfirlögregluþjón og yfirmann miðlægrar rannsóknardeildar, hvort nöfnin og símanúmerin á listanum frá Stóru systur hefðu nýst lögreglunni við rannsóknir á vændiskaupum. Friðrik Smári sagði að ekki hefði verið stofnað til sérstakrar rannsóknar út af nafnalistanum því hann væri „ekki gögn í sakamáli“. Mannskapur hjá lögreglu væri ekki nægur til að rannsaka vændiskaup sérstaklega og nauðganir og kynferðisbrot gegn börnum hefðu forgang.

„Skilaboðin sem verið er að senda eru þau að það þurfi að vernda vændiskaupendur fyrir geðveikri vændislaggjöf.“ Ljósmynd: Anton Brink.

„EF VÆNDISKAUPENDUR MEGA VERA NAFNLAUSIR, AF HVERJU ÞARF FÓLK SEM GAGNRÝNIR AÐ LÖGUM SÉ EKKI FRAMFYLGHT AÐ KOMA FRAM UNDIR NAFNI?“

19. JÚNÍ LAGÐI NOKKRAR SPURNINGAR FYRIR STÓRU SYSTUR

Vitið þið til þess að lögreglan hafi nýtt sér þau gögn sem þið færðuð þeim um karla sem hafa reynt að kaupa vændi?

Við vitum ekki til þess að lögreglan hafi nýtt sér gögnin. Aftur á móti hófu lögreglan og Fréttablaðið samstarf og Fréttablaðið útbjó nýjar vinnureglur til að nota við móttöku smáauglýsinga sem auglýsa nuddþjónustu. Því miður virðist samstarfið aðeins hafa haft skammvinnan árangur, því auglýsingarnar hurfu aðeins um tíma.

Það má segja að við höfum orðið fyrir vonbrigðum með viðbrögð lögreglunnar. Eins og málum er háttað eru mál er varða vændi og mansal undir sama hatti hjá lögreglunni og nauðganir og kynferðisbrot almennt. Bæði skortir fé og mannafla í þennan málaflokk og ekkert virðist eftir þegar kemur að vændi og mansali sem virðist stundað

hér án mikillar hættu á afskiptum lögreglu.

Stóra systir hefur ekki verið í beinum samskiptum við lögregluna nema þegar gögnin voru afhent í haust.

Hvernig hafa viðbrögðin í samfélaginu við aðgerðum ykkar verið?

Almennt hafa viðbrögðin verið mjög góð. Við höfum fengið mörg þakkarbréf og hvatningu frá fólki. Auðvitað er einhver hópur sem hefur eytt miklu þúðri í að tala um aðferðafræði Stóru systur og umræðuna hefur því, eins og oft vill verða í netheiminum, borið af þeirri leið sem okkur hefði þótt æskilegust, það er að fjalla um raunverulega stöðu vændis og mansals hér á landi. Það kom okkur verulega á óvart hvað bæði framboð og eftirspurn er mikil.

Annað sem alltaf kemur upp í svona umræðu er að þeir sem berjast gegn því

ofbeldi sem vændi og mansal er eru sakaðir um teyrskap og siðapredikanir. Þetta er grundvallarmisskilningur. Í fyrsta lagi lítum við svo á að kynlíf komi hvergi við sögu þegar ein manneskja kaupir aðgang að líkama annarrar manneskju heldur á sér þá stað alvarlegt ofbeldi. Ein manneskja kaupir sér vald yfir annarri og við það skapast valda-ójafnvægi sem brýtur á mannréttindum þeirrar manneskju sem keypt hefur verið vald yfir.

Varðandi siðabodskapinn er það þannig að það er bannað með lögum á Íslandi að kaupa vændi. Lagasetningar byggja að sjálfsögðu á siðferðilegum grunni, enda eru þær tæki til að skapa síðað samfélag.

Af hverju felið þið ykkur?

Við teljum ekki að við séum að fela okkur. Nafn- og andlitsleysið hefur

margþættan tilgang.

Í fyrsta lagi þá er það bragð gegn þeirri íslensku hefð að fara í manninn en ekki boltann, eða svokölluð „argumentum ad hominem“-aðferð. Það skiptir engu máli hverjar við erum, það sem skiptir máli er það sem við viljum vekja athygli á; hér virðist auðvelt að kaupa vændi þrátt fyrir góð og skýr lög gegn því.

Í öðru lagi þá er sá hópur sem stendur fyrir vændi beinlínis hættulegur og rekstur vændis og mansals er nátengdur skipulögðum glæpasamtökum. Sá hópur notar ekki „argumentum“ heldur gengur skrefinu lengra en „ad hominem“-hópurinn. Þótt við sjálfar séum tilbúnar að leggja okkur í slíka hættu þurfum við að hugsa um fjölskyldur okkar í því sambandi.

Í þriðja lagi þá er þetta hádsádeila á það hversu mikla vernd vændiskaupendur hafa fengið í réttarkerfinu. Ef

vændiskaupendur mega vera nafnlausir, af hverju þarf fólk sem gagnrýnir að lögum sé ekki framfylgt að koma fram undir nafni?

Hvað er næst á dagskránni í baráttu Stóru systur gegn vændiskaupum?

Stóra systir er ekki með langtíma-áætlanir en við erum ekki hættar og ef við fáum góðar hugmyndir erum við ekki lengi að hrinda þeim í framkvæmd.

Ætlið þið að birta listann sem þið afhentuð lögreglunni?

Það kemur í ljós :)

Þorbjörg Inga Jónsdóttir hæstaréttar- lögmaður segir að strangar reglur gildi um notkun tálbeita og hlutverk þeirra í hegningarlögum sé mjög afmarkað. Árið 2007 sýknaði Hæstiréttur til að mynda þrjá karlmenn í Kompasmálinu svokallaða af tilraun til kynferðisbrots, en þeir höfðu mælt sér mót við tálbeitu þáttarins. Í einum dómmum segir: „Af framangreindum reglum ríkissaksóknara, og af viðurkenndum óskráðum meginreglum í íslenskum rétti, er ljóst að lögreglu hefði ekki, við rannsókn máls, verið heimilt að beita þeim aðferðum sem þáttargerðamennirnir notuðu í samskiptum við ákærða. Það er því mat dómsins að verulegur vafi leiki á því hvort lögreglu hafi verið heimilt að nota gögn sem aflað hefur verið á þann hátt sem raun ber vitni sem grundvöll rannsóknar sakamáls.“

Það var því aldrei nein spurning hvort nafnalistinn frá Stóru systur hefði gefið tilefni til ákæru. Það gerir hann augljóslega ekki, enda segir í skýrslu dóms- og kirkjumálaráðuneytisins frá 1999 um sérstakar rannsóknaraðferðir lögreglu: „Það grundvallarskipti er haft að leiðarljósi að tálbeita verði ekki notuð til að kalla fram refsiverða háttsemi sem ella hefði ekki verið framin.“

Þorbjörg Inga segir að nafnalistinn hefði þó átt að vera lögreglu tilefni til rannsóknar, enda segir í 52. grein laga um meðferð sakamála nr. 88 2008:

„Lögregla skal hvenær sem þess er þörf hefja rannsókn út af vitneskju eða grun um að refsivert brot hafi verið framið hvort sem henni hefur borist kæra eða ekki.“

„Listinn frá Stóru systur hefði getað gefið lögreglu tilefni til að taka skýrslur af einhverjum einstaklingum eða rannsaka tölvur þeirra,“ segir Þorbjörg. „Stóra systir var bara að grípa inn í umferð vændiskaupenda.“

Skortir pólitískan vilja til að taka á vændiskaupum?

Eru vændismál kannski ekki tekin nógu alvarlega í samfélaginu? Skortir viljann til að taka á vændiskaupum? Friðrik Smári segir lögregluna einfaldlega skorta fjármagn til að rannsaka vændi. Deildin innan lögreglunnar sem hefur vændismál á sinni könnu rannsakar brot gegn lífi og líkama. Undir slík brot falla vændi, kynferðisbrot, heimilisofbeldi, manndráp og manndrápstilraunir. Við deildina starfa aðeins 12 starfsmenn, en samkvæmt nýjustu ársskýrslu lögreglustjórans á höfuðborgarsvæðinu frá árinu 2010 starfa eingöngu 39 manns á rannsóknarsviði öllu. Til samanburðar má nefna að hjá umboðsmanni skuldara starfa um 80 manns og hjá embætti sérstaks saksóknara eru um 100 starfsmenn.

„Það þarf að sinna málaflökknum betur,“ segir Friðrik Smári. „Við höfum

ekki getað sinnt þessu sem skyldi. Árið 2008 samþykktu stjórnvöld aðgerða-áætlun gegn mansali en það fylgdi engin fjárveiting. Þekkingin er að mörgu leyti þegar til staðar innan lögreglunnar en okkur skortir mannskap. Vændismálin eru erfið og tímafrek í rannsókn og sönnunarstaðan er erfið. Oft vill hvorki gerandi né þolandi aðstoða lögreglu við rannsókn og mansalsfórnlömb treysta oft ekki yfirvöldum. Svo má nefna sem dæmi að til að mega beita símahlernum í rannsóknnum á vændi þyrfti laga- breytingu, því það þarf að vera 8 ára

„Stóra systir var bara að grípa inn í umferð vændiskaupenda.“

refsiramma við broti til að hlera megi síma, en refsiramma í vændi er aðeins 4 ár. Í fyrra var veitt fjárveiting til að rannsaka skipulagða glæpastarfsemi, en hún var eyrnamerkt svokölluðum MC-hópum. En ef það kæmi upp vændi í tengslum við þá hópa yrði það auðvitað skoðað.“

Engin yfirsýn yfir vændismarkaðinn

En hver er tilfinning Friðriks Smára gagnvart vændismarkaðnum á Íslandi?

„Það er engin yfirsýn yfir vændi á Íslandi. En hér er líklega öll flóran, fólk sem selur sig sjálf án milligöngu, fíklar sem selja sig og svo skipulagt mansal. Allt kemur til Íslands, fíkniefni og vændi, það kemur hingað seinna en í nágrenna- löndunum en það kemur hingað á endanum. Konur frá útlöndum detta ekki inn á vændismarkaðinn án milligöngu. Einhver hefur hönd í bagga og hjálpar þeim. Og mansal mun væntanlega aukast.“

Steinunn Gyðu- og Guðjónsdóttir, verkefnastýra vændisathvarfs Stígamóta, segir að rannsóknir á vændi á Íslandi skorti. Á hverju ári leita um 30 konur til Stígamóta vegna vændis. „En það er bara toppurinn á ísjakanum,“ segir hún. „Það skortir líka viljann til þess að taka á vændiskaupum. Lög um bann við kaupum á vændi fóru í gegn en svo gerðist ekkert meira. Það er engin fjárveiting og það er ekki forgangsraðað.“

Síðasta almenna rannsóknin sem gerð var á vændi á Íslandi var skýrsla unnin fyrir dóms- og kirkjumálaráðuneytið árið 2001 og líklegt verður að teljast að umfang og eðli vændis hér á landi hafi mikið breyst á þeim 11 árum sem liðin eru frá útgáfu hennar. Engar rannsóknir hafa verið gerðar hér á landi á kaupendum vændis.

„Tennurnar eru farnar úr lögnum með nafnleyndinni“

Það vakti mikla reiði að þinghald yfir vændiskaupendum sem dæmdir voru fyrir að eiga viðskipti við Catalínu Mikue Ncogo var lokað. Dómari í málinu, Arngrímur Ísberg, vísaði til þess að þó að meginreglan sé sú að þinghöld skuli háð í heyranda hljóði, þá séu undan- tekningar frá meginreglunni sem miða að því að vernda sakborninga, brotaþola, vandamenn þeirra, vitni eða aðra sem málið varða. Halla Gunnarsdóttir krafðist þess sem borgari, blaðamaður

„Opinberaður, ákærður, dæmdur ... Tennurnar eru farnar úr lögnum með nafnleyndinni.“

og talskona Feministafélags Íslands að þinghaldið yrði opið og skaut málinu til Hæstaréttar, en þar sem hún taldist ekki eiga lögvarða hagsmuni af sakar-

efni málsins var því vísað frá.

Þorbjörg Inga segir hugmyndafræðina á bakvið lagasetninguna hafa verið þá að hún ætti að hafa fælingarmátt. Dómarnir eru ekki þungir, einungis er um fjársektir að ræða, og átti fælingar- mátturinn að felast í nafnbirtingunni. „Opinberaður, ákærður, dæmdur. Það þarf að ráðast á eftirspurnina eftir vændi og fyrir ákveðinn hóp vændis- kaupenda er það að upp um þá komist það versta sem getur gerst. Tennurnar eru farnar úr lögnum með nafnleynd- inni.“ Friðrik Smári tekur í sama streng og segir aðspurður um nafnaleyndina: „Varnaðaráhrif laganna eru farin.“

„Nafnleynd í dómum byggist á því að vernda þann sem verður fyrir brotinu, eða sakborning ef hann er ungur. Í þessu tilviki var hún hins vegar notuð til að vernda fullorðna sakborninga og fjölskyldur þeirra. Það eru hins vegar fordæmi fyrir því að birta nöfn þeirra sem hafa brotið gegn börnum sem eru ótengd þeim og nöfn sakborninga í manndrápsmálum eru birt,“ segir Þorbjörg Inga.

Athygli vekur að í mjög mörgum við- kvæmum málum er lokuðu þinghaldi hafnað (nýlegt dæmi er t.d. mál Agné Kratavicíuté sem var sakfelld í Héraðs-

dómi Reykjavíkur fyrir að hafa orðið barni sínu að bana) og er þá vísað til fyrrnefndrar meginreglu um opna máls- meðferð í dómsmálum. Hvað gerir kaup á vændi viðkvæmara fyrir sakborninga og fjölskyldur þeirra en manndráp og morð?

„Skilaboðin sem verið er að senda eru þau að það þurfi að vernda vændiskaup- endur fyrir geðveikri vændislöggjöf,“ segir Þorbjörg Inga.

„Lögregla skal hvenær sem þess er þörf hefja rannsókn út af vitneskju eða grun um að refsivert brot hafi verið framið hvort sem henni hefur borist kæra eða ekki.“ Ljósmynd: Anton Brink.

VÆNDIS- KAUPENDUR

Eftirspurnin eftir vændi er meiri en framboðið og af því leiðir að „markaður- inn“ reynir að búa til meira framboð til að anna eftirspurninni. Konur, karlar og börn eru hneppt í ánaud og seld mansali til að svara kalli eftirspurnarinnar. En hverjir skapa og viðhalda eftirspurn eftir börnum, konum og körlum í vændi?

Norrænar rannsóknir hafa sýnt að vændiskaupendur eru yfirleitt karlar. Þeir eru á öllum aldri, úr öllum þjóðfélags- stigum og er stór hluti þeirra giftur eða í samböndum. Flestir eru á aldrinum 25- 45 ára. Einnig þekktist að konur eða þör kaupir vændi en þó í mun minna mæli en áður nefndur karlahópur.

Mikilvægur liður í markaðssetningu vændis er jákvæð ímyndarsköpun. Með því að skilgreina vændi sem val þess sem selur sig geta kaupendur fjarlægst þá hugmynd að um ánaud sé að ræða og geta þar með nálgast vændiskaup sem

venjuleg viðskipti frekar en mansal. Þegar kaupendur upplifa það sem svo að þeir séu að kaupa vændi af konu sem velur það ekki sjálf eiga þeir erfiðara með að réttlæta kaupin fyrir sjálfum sér og umheiminum. Með því að sannfæra sig um að um frjálst val sé að ræða þurfa þeir ekki að taka ábyrgð á því að hafa nýtt sér neyð annarrar manneskju.

Athygli vekur að 95% vændiskaupenda á Norðurlöndum segjast geta fengið kynlíf með öðrum hætti en með vændis- kaupum og má því draga þá ályktun að vændiskaup séu valkvæð hegðun í mjög mörgum tilfellum.

Árið 2009 var almennum hegningar- lögum breytt svo kaup á vændi eru nú ólögleg á Íslandi. Í 206. grein segir: „Hver sem greiðir eða heitir greiðslu eða annars konar endurgjaldi fyrir vændi skal sæta sektum eða fangelsi allt að 1 ári.“

Norrænar rannsóknir sýna að:

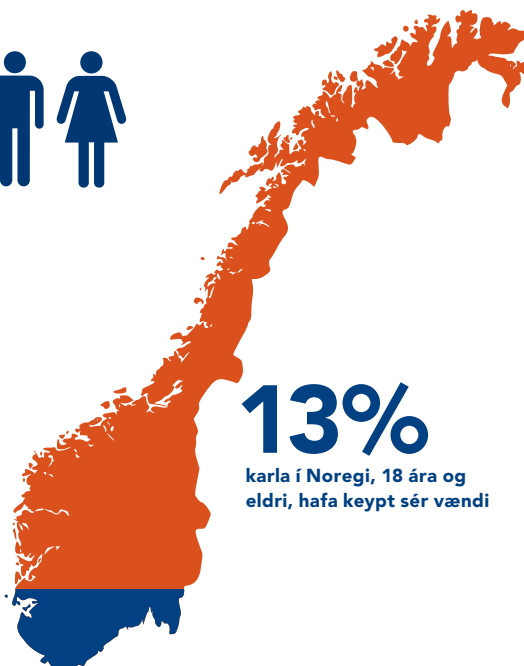
> 90% kaupenda vændis eru karlar

80% vændiskaupenda kaupa vændi einu sinni til þrisvar á ævinni

80% vændiskaupenda kaupa vændi „bara til að prófa“

13% karla í Noregi, 18 ára og eldri, hafa keypt sér vændi

Heimild: STERK – forvarnamiðstöð

VERÐUR FORSETINN

FEMÍNISTI?

RITNEFND 19. JÚNÍ KANNAÐI VIÐHORF FORSETAFRAMBJÓÐENDA TIL FEMÍNISMA OG ALLIR VORU ÞEIR SPURÐIR SÖMU SPURNINGARINNAR: **ERT ÞÚ FEMÍNISTI?**

Ljósmynd: Salbjörg Ríta Jónsdóttir.

ANDREA J. ÓLAFSDÓTTIR

Já, ég er feministi. Bæði er ég feministi og jafnframt kona sem þorir, getur og vill taka þátt í að hafa áhrif á samfélagið. Ég skilgreini feminisma þannig að það er karl eða kona sem áttar sig á að við búum ekki við jafnrétti kynjanna og að það þurfi að gera eitthvað við því (þrátt fyrir að við hér á Íslandi séum lengra komin en víða annars staðar). Til þess geta verið ótal mismunandi leiðir, en aðalatriðið er að átta sig á þörfinni og hafa viljann.

Ljósmynd: Eygló Árnadóttir.

ARI TRAUSTI GUÐMUNDSSON

Ég tel að menn leggi almennt ólíkan skilning í hugtakið feministi. Ef átt er við að feministi haldi í heiðri jafnrétti karla og kvenna á öllum sviðum samfélagsins og í persónulegum samskiptum þá get ég svarað játandi spurningu um hvort ég sé feministi.

Ljósmynd: Eygló Árnadóttir.

HANNES BJARNASON

Ég er upptekinn af jafnrétti á öllum vígstöðvum, þar á meðal jafnrétti kynja. Hins vegar tel ég mig ekki mann öfga á nokkurn hátt. Ef feminismi er skilgreindur sem öfgastefna þá er ég ekki feministi. Ef feminismi er skilgreindur sem hugmyndafræði sem vinnur að jöfnuði milli kynja þá er ég feministi.

Ljósmynd: Arnold Björnsson.

HERDÍS ÞORGEIRSDÓTTIR

Já, ég er feministi af því að ég hef gert mér grein fyrir því nokkuð lengi að jafnréttisbaráttunni miðar ekkert áfram nema við sýnum hugrekki og vekjum stöðugt athygli á óréttlætinu sem því miður bitnar mun meir á konum.

Ljósmynd: Hermann Sigurðsson.

ÓLAFUR RAGNAR GRÍMSSON

Ég hef ætíð verið eindreginn jafnréttissinni og stutt jafnréttisbaráttu kvenna frá því ég hóf þátttöku í þjóðmálum. Feministi er hins vegar hugmyndafræðilegt hugtak sem hefur mismunandi merkingar eftir því hver beitir því. Ég hef á margvíslegan hátt lagt jafnréttisbaráttunni lið með þátttöku í viðburðum og áföngum í baráttunni. Þegar ég var ungur fræðimaður að hefja kennslu í þjóðfélagsvísindum við Háskóla Íslands settum við jafnrétti á efnisskrá námsins. Ég stjórnaði síðan fyrstu rannsókninni á jafnrétti kynjanna sem gerð var á Íslandi í kjölfar þingsályktunar sem Alþingi hafði samþykkt en nemandi minn Guðrún Sigríður Vilhjálmsson vann að rannsókninni. Síðan annaðist ég ritstjórn rannsóknarinnar þegar hún kom út í bókinni Jafnrétti kynjanna.

Ljósmynd: Ómar Óskarsson.

ÞÓRA ARNÓRSDÓTTIR

Já, ég er feministi. Sumir vilja frekar nota orðið jafnréttissinni, en fyrir mér er feminismi einfaldlega lífsskoðun þeirra sem telja að fullt jafnrétti eigi að ríkja á milli karla og kvenna, að því markmiði hafi ekki enn verið náð - og vilja gera eitthvað í því. Við verðum stöðugt að berjast fyrir jafnrétti og vera á varðbergi svo við glötum ekki því sem þegar hefur áunnist. Við maðurinn minn deilum þessari lífssýn og öllum bæði son okkar og dætur upp samkvæmt því.

„ALNETIÐ ÞARF KNÚZ“

Netmiðillinn Knúz.is var stofnaður í lok síðasta sumars í kjölfar skyndilegs fráfalls Gunnars Hrafnar Hrafnbjargarsonar þann 4. ágúst 2011.

Gunnar Hrafn var aðeins 35 ára gamall þegar hann lést og hafði verið liðtækur í jafnréttisbaráttunni. Hann hélt meðal annars úti bloggsíðu hliðarsjálfsins Sigurbjörns feminista þar sem hann gagnrýndi samfélagið á feminískum forsendum. Þegar hávær rödd Gunnars Hrafnar þagnaði tóku félagar hans sig saman og stofnuðu Knúz.is. Vefurinn var bæði stofnaður með það fyrir augum að fylla í skarðið sem Gunnar Hrafn skildi eftir sig í jafnréttisumræðunni auk þess sem hópurinn var sammála um að þörfin fyrir óháðan feminískan netmiðil væri mikil. Nafnið Knúz kom til vegna þess að orðið var í miklu uppá-

haldi hjá Gunnari Hrafn og skömmu fyrir fráfall sitt sagði hann: „Alnetið þarf knúz miklu oftar. Annars breytist það í vígvöll.“

Fjölbreyttur hópur fólks stendur á bak við vefinn og eiga greinarnar sem þar birtast það eitt sameiginlegt að vera skrifaðar á feminískum forsendum. Þórunn Hrefna Sigurjónsdóttir, bókmenntafræðingur og einn af stofnfélögum Knúz.is, segir skort á umræðu um jafnréttismál hafi verið áhyggjuefni. „Okkur blöskraði satt að segja hversu lítið var skrifað um jafnréttismál á netmiðlunum en mikið af alls konar froðu og langaði, í anda vinar okkar, að bæta úr því. Til þess að halda hinum feminísku neista á lífi og til þess að ekki komi þreyta í samstarf okkar, þá skiptum við um ritstjórn reglulega og það kemur í hennar hlut að afla

efnis. Fyrst um sinn vorum við stórhuga og frumbirtum eina grein á dag, en öll erum við í fullri vinnu og ekkert okkar þiggur laun fyrir greinaskrif, þannig að við höfum eilítið fækkað birtingum, án þess að slá af kröfum um efnid. Vefurinn er innan við tíu mánaða gamall, en nú þegar hafa birst á honum um 200 greinar eftir fimmtíu höfundum af báðum kynjum, á öllum aldri og um hið fjölbreytilegasta efni. Baráttukrafturinn er hvergi nærri þrotinn og áfram mun Knúz vera vin feminista í eyðimörk netmiðlanna.“

knúz
Vefur um knúz og jafnrétti

HELVÍTIS KELLINGARNAR

HELGA GUÐRÚN JÓNASDÓTTIR, FORMAÐUR KVENRÉTTINDAFÉLAGS ÍSLANDS

Í vetur kvaddi ný rödd sér hljóðs þegar Stóra systir steig óvænt fram í sviðsljósið. Og þvílík rödd, sem þessi huldu-samtök hafa ljáð þeim sem enga hafa haft.

Kynferðisglæpir þrífast fyrst og fremst í myrkri þagnarinnar; skömminni, óttanum og niðurlægningunni sem ofbeldið skilur undantekningarlaust eftir sig. Á sama hátt og ofbeldismennirnir skáka í skjóli leyndar, lagði Stóra systir til atlögu gegn þeim, með nafnleyndina að vopni. Búrkuklæddar stigu huldukonurnar fram og kröfðust réttlætis og réttarverndar, aðgerða í stað orða.

Ofstæki eða einurð? Óhætt er að segja Stóru systur eina athyglisverðustu aðgerð síðari tíma gegn kynferðisglæpum. Ekki urðu þó allir jafn hrifnir

og virðist karlalandsliðið í andfemínisma hafa haft flest á hornum sér í málflutningi systranna sem ofstækisfullri kvenrembu.

Með slíkum skætingi er augljóslega verið að dreifa umræðunni á dreif. Stóra systir snýst ekki um ofstæki, hvað þá kvenrembu. Stóra systir snýst um gildakerfi þöggunar og kúgunar. Um viðhorf sem réttlæta vændi sem markaðstengd þjónustukaup. Um hina hlið „kynlífsþjónustunnar“ - þá sem þrífst neðanjarðar á mannfyrirlitningu, mansali og annarri skipulagðri glæpastarfsemi.

Staðreyndin er kannski sú að það er ekki af aðgerðarsinum á borð við Stóru systur sem ástæða er til að hafa áhyggjur, heldur þeim sem virðast hrökkva sjálfkrafa í vörn í hvert sinn sem „helvítis

kellingarnar“ byrja á þessu ofstæki sínu. Þegar allt kemur til alls, í þágu hverra eru þessir aðilar að tala „ofstækisfullu kellingarnar“ niður og hverjir skyldu kunna þeim bestu þakkirnar?

Og staðreyndin er jafnvel einnig sú að með einurð sinni og skeleggri framgöngu hefur Stóra systir sýnt áþreifanlega fram á að það býr ein slík í öllum kvenfrelsi, sagði á Fésbókarsíðu sinni að „hræsnisfullir öfgafemínistar“ og „athyglissjúkt fólk“ vildi niðurlægja Jón Baldvin og að gróðavon lægi að baki umfjölluninni. Skömmu síðar í sama mánuði opnaði **Hildur Lilliendahl** myndalbúmið „Karlar sem hata konur“ á sinni Fésbókarsíðu en þar hafði hún safnað saman skjáskotum af niðrandi ummælum um konur sem karlmenn höfðu látið falla á opinberum vettvangi. Uppátækið olli mikilli reiði, einkum meðal þeirra sem áttu ummæli í alþjóðum. Leiddi það meðal annars til þess að Hildur var klöguð og sett í bann á samskiptasíðunni. Hún lét sér fátt um finnst og flutti myndasafnið með ummælunum yfir á <http://karlarsemhatakunur.tumblr.com> og þar stækkar það enn.

KVENRÉTTINDAFÉLAG ÍSLANDS

Kvenréttindafélag Íslands eru ein elstu félagasamtök Íslands. Félagið var stofnað árið 1907 á heimili Bríetar Bjarnhéðinsdóttur til að starfa að því að íslenskar konur fengju fullt stjórnmalálfararétti á við karlmenn, kosningarétt, kjörgengi svo og embættisgengi og rétt til atvinnu með sömu skilyrðum og karlmenn. Kvenréttindafélagið hefur starfað sleitulaust í heila öld að því að bæta réttindi kvenna og í ár fagnar félagið 105 ára afmæli sínu.

Desember

Í byrjun desember var Egill „Gilzenegger“ Einarsson kærður fyrir nauðgun. Öfgalögfræðingurinn Sveinn Andri Sveinsson gaf í skyn að stjórnfeministar í VG stæðu á bak við kærðuna og skrifaði á Fésbókarsíðu sína: „Feministar hata Egil Gilz. Móðir stúlkunnar sem kærði viku eftir atvikið er í þeim hópi og áhrifamaður í VG. Tilviljun? Kannski. Ég hef aldrei verið trúður á tilviljanir.“ **Vefpressan ehf.** fékk mikla gagnrýni í tengslum við sama mál þegar Pressan.is, miðill í eigu félagsins, birti mynd af annarri stúlkunni sem kærði Egil. Í kjölfarið sniðgengu margir vefsíður fyrirtækisins.

Janúar

Í janúar á nýju ári var Mjólkursamsalan harðlega gagnrýnd fyrir að setja á markað bleikan ís fyrir stelpur og bláan ís fyrir stráka. Ísinn var tekinn af markaði og í kjölfarið sagði markaðsstjóri fyrirtækisins að mat þeirra á markaðssetningu hefði verið „algjörlega rangt“. Í sama mánuði komst upp að iðnaðarsílikon væri í **PIP-brjóstapúðum** sem settir höfðu verið í brjóst um 400 íslenskra kvenna. Skiptar skoðanir voru á því hvort ríkið eða konurnar sjálfar ættu að greiða fyrir að láta fjarlægja púðana og standa straum af kostnaði vegna mögulegra sjúkdóma af völdum þeirra. Í lok mánaðarins gagnrýndi bæjarstjóri Akureyrar **FKA** (Félag kvenna í atvinnurekstri) fyrir að veita Já.is hvatningarverðlaun en fyrirtækið hafði lokað stórum kvennavinnustað á Akureyri undangengið sumar auk þess sem Egil „Gilzenegger“ Einarsson hafði verið gerður að ritstjóra símaskrárinnar með þeim rökum að hann ætti „**erindi við þjóðina**“, þrátt fyrir að hafa ítrekað gert kvenfyrirlitningu að skemmtiefni. Já.is reyndi að snúa neikvæðri umfjöllun sér í hag með því að bjóða viðskiptavinum upp á límmiða til að líma ofan á myndina af Agli á forsíðunni en höfðu ekki erindi sem erfiði.

Febrúar

Tímaritið Nýtt líf olli fjáðrafoki í febrúar þegar blaðið birti kynferðisleg bréf Jóns Baldvins Hannibalssonar til unglingsstúlku. Þráinn Bertelsson, þingmaður flokks sem kennir sig við kvenfrelsi, sagði á Fésbókarsíðu sinni að „hræsnisfullir öfgafemínistar“ og „athyglissjúkt fólk“ vildi niðurlægja Jón Baldvin og að gróðavon lægi að baki umfjölluninni. Skömmu síðar í sama mánuði opnaði **Hildur Lilliendahl** myndalbúmið „Karlar sem hata konur“ á sinni Fésbókarsíðu en þar hafði hún safnað saman skjáskotum af niðrandi ummælum um konur sem karlmenn höfðu látið falla á opinberum vettvangi. Uppátækið olli mikilli reiði, einkum meðal þeirra sem áttu ummæli í alþjóðum. Leiddi það meðal annars til þess að Hildur var klöguð og sett í bann á samskiptasíðunni. Hún lét sér fátt um finnst og flutti myndasafnið með ummælunum yfir á <http://karlarsemhatakunur.tumblr.com> og þar stækkar það enn.

Apríl

Þann 1. apríl boðuðu þær Hildur Lilliendahl, María Lilja Þrastardóttir og Sóley Tómasdóttir til stofnfundar Samtaka aðgerðasinnnaðra feminista gegn feðraveldi og óréttlæti, eða **SAFFÓ**. Félagið boðaði „herskárrí“ aðferðir í jafnréttisbaráttunni og var stofnað til opinbers rifrildis við aðra og ráðsettari feminista á Knú.is. Gjörningurinn var kallaður „skrípaleikur“ og samtökin meðal annars sögð „af sama meði“ og Nasista-flokkurinn. Mörgum kom því á óvart þegar uppátækið reyndist vera mjög vel heppnað apríl-gabb. Sjónvarpsmaðurinn **Sölvi Tryggvason** vakti einnig talsverða athygli í apríl þegar hann sagðist í rannsóknarskyni hafa sett inn auglýsingu á einkamal.is til að laða að vændiskaupendur. Sölvi uppskar annars konar viðbrögð frá samfélaginu en Stóra systir fékk fyrir samskonar vinnu. Til að mynda þurftu hann og samstarfsfélagar hans ekki að

sitja undir því að vera kallaðir „pólitísk öfgasamtök“ fyrir viknið.

Mái

Í maímánuði var Eimskip gagnrýnt fyrir kynjað litaval þegar fyrirtækið gaf nemendum í fyrsta bekk grunnskóla bleika og bláa hjálma og var fyrirtækið sakað um að koma börnum fyrir í fastmótuðum hölfum merktum bleikum og bláum lit. Samskonar gagnrýni fékk **Háaleitisskóli á Ásbrú** fyrir framsetningu þemadaga fyrir nemendur í öðrum bekk. Í tilkynningu var þess getið að meðal annars yrði boðið upp á snyrtistöð fyrir stelpur og byggingarstöð fyrir stráka. Foreldrar gagnrýndu skólann fyrir að kynda undir útlitsdýrkun og halda neikvæðum staðalmyndum að börnum.

STAK-STEINUR

FEMÍNISK MÁL FRÁ LIÐNU ÁRI GERÐ UPP

Júní

Í júní árið 2011 var austurríska leiðin lögfest á Alþingi en hún gefur fulltrúa lögreglustjóra heimild til að fjarlægja ofbeldismenn af heimilum. Heimildinni hefur verið beitt einu sinni.

Júlí

Fyrsta druslugangan var farin niður Skólavörðuholtið í júlí. Markmið göngunnar er að færa ábyrgð kynferðisbrota frá þolendum yfir á gerendur, til dæmis með því að draga úr áherslu á útlit og atgervi brotaþola og einblína á brota-vilja þess sem nauðgar.

Ágúst

Í ágúst var gagnrýni Maríu Lilju Þrastardóttur á einsleita framsetningu á áhugamálum kvenna í fjölmiðlum túlkuð sem „leðjuslagur“ og vildu gagnrýnendur frekar ræða notkun hennar á **varalit** en umræddar birtingamyndir kvenna í fjölmiðlum. María lét ekki slá

síg úf laginu og bauð Skjá einum krafta sína við dagskrárgerð til að bjóða upp á fjölbreyttara efni. Tilboði hennar var hafnað.

September

Það dró til tíðinda í september þegar feminiska vefritið Knú.is hóf göngu sína. Vefurinn var stofnaður í minningu Gunnars Hrafn Hrafnbjargarsonar feminista með það að markmiði að halda úti gagnrýnni umræðu um málefni sem varða jafnrétti kynjanna.

Október

Í október boðaði dularfulli hópurinn Stóra systir til blaðamannafundar og kynnti þar lista með 56 nöfnum og 117 símanúmerum áhugasamra vændiskaupenda og afhenti hann lögreglu. Aðgerðin var mjög umdeild og sagði Brynjar Niélsson hæstarlögmaður Stóru systur vera „ekkert öðruvísi en önnur pólitísk ofstækissamtök.“

Kvenréttindafélag Íslands

19. júní, tímarit Kvenréttindafélags Íslands 61. árgangur

Hallveigarstaðir
Túngötu 14
101 Reykjavík

www.krfi.is
krfi@krfi.is

Í stjórn Kvenréttindafélagsins sitja: Helga Guðrún Jónasdóttir formaður, Ragnheiður Bóasdóttir varaformaður, Hildur Helga Gísladóttir gjaldkeri, Friða Rós Valdimarsdóttir ritari, Eygló Árnadóttir, Inga Guðrún Kristjánsdóttir, Margrét Björnsdóttir og Ragnhildur G. Guðmundsdóttir.

Forsíða: Eygló Árnadóttir og Erla Gerður Viðarsdóttir

Myndskreyting: Þórey Mjallhvít H. Ómarsdóttir

Umbrot og hönnun: Erla Gerður Viðarsdóttir

Ritnefnd: Brynhildur Heiðar- og Ómarsdóttir, Eygló Árnadóttir, Friða Rós Valdimarsdóttir, Helga Birgisdóttir, Helga Þórey Jónsdóttir og Hildur Knútsdóttir.

Sérstakar þakkir fá: Sveinbjörg Bjarnadóttir, Þórey Mjallhvít H. Ómarsdóttir, fyrirsætur á forsíðu, vinkonur og vinir, feministar og öll þau sem hafa komið að þessu blaði.

JÁ TAKK!

ÉG VIL GJARNAN GANGA Í KVENRÉTTINDAFÉLAG ÍSLANDS

Nafn: _____

Kennitala: _____

Heimilisfang: _____

Póstfang og staður: _____

Netfang: _____

Sendist til Kvenréttindafélags Íslands, Túngötu 14, 101 Reykjavík. Einnig er hægt að ganga í félagið með skráningu á heimasíðunni www.krfi.is.

STYRKJARADILAR:

AB varahlutir ehf
Aðalvík ehf
AFL - Starfsgreinafélag Austurlands
Akureyrarbær
Alcoa-Fjarðaál sf
Arion banki ehf
Auris medica ehf
Álafoss ehf
Árni Reynisson ehf
Bakkabros ehf
Bananar ehf
Bandalag háskólanna
Bandalag starfsm. ríkis og bæja
Bifreiðaverkstæði Kópavogs ehf
Bílasmiðurinn hf
Biljófur ehf
Björnsbakarí ehf
Blaðmannafélag Íslands
Blikkrás ehf
Blikksmiðja Reykjavíkur
Bókhalds- og tölvuþjónustan sf
Bókhaldsstofa Haraldar slf
Bókhaldsstofan Stykkishólmi ehf
Bónus
Breiðdalshreppur
Bryggjuhúsið ehf
Búnaðarsamband A-Skaftafellss.
Dacoda ehf
Dalabyggð
Dalakofinn sf
Danfoss hf
Delíla og Samson sf
Dignitas ehf /Leisk. Regnboginn
Efla Verkfræðisstofan hf
Efnalaug Suðurnesja ehf
Eiðfaxi ehf
Eignamiðlunin ehf
Endurskoðun Vestfjarða ehf
ERF ehf
Eyjavík ehf
Eyrir fjárfestingafélag ehf
Fagus ehf
Fagverk verktakar sf
Ferðaþjónustan Hunkubökkum ehf
Ferskfiskur ehf
Félag bókagerðarmanna

Félag hársnyrtisveina
Félag íslenskra hjúkrunarfræðinga
Félag verslunar- og skrifstofufólks
Félagsbúið Hallgilsstöðum
Fiskmarkaður Bolungarv. og Suðureyrar ehf
Fiskmarkaður Djúpavogs ehf
Fiskmarkaður Grímseyjar ehf
Fiskmarkaður Íslands hf
Fínþúsning ehf
Flugfreyjufélag Íslands
Forum lögmenn ehf
Fríhöfnin ehf
Fræðslumiðstöð Vestfjarða
G.S. varahlutir ehf
Garðabær
Geislatækni ehf, Laser-þjónustan
Gistiheimilið Bjarmalandi ehf
Grund dvalar- og hjúkrunarheimili
Grýtubakkahreppur
GT Tækni ehf
Guðmundur Tyrfingsson ehf
H.Ó. & B. sf
Hafnarfjarðarbær
Hársnyrtistofa Margrétar
Hársnyrtistofa Fagfólk ehf
HB Grandi hf
Hefilverk ehf
Heilbrigðisstofnun Pingeyinga
HM Bókhald ehf
Hótel Djúpavík ehf
Hótel Leifur Eiríksson ehf
Hrund sf gjafavöruslun
Hugsmiðjan ehf
Hús verslunarinnar sf
Húsafl sf
Höfðakaffi ehf
IGS ehf
Ísafjarðarbær
Ísfix ehf
Ísgát ehf
Íslandsbanki hf
Íslandsfundir ehf
Íslandspóstur hf
Íslandsspil sf

Íslenskur textílnaður hf
J.B.G. fiskverkun ehf
Jafnréttisstofa
JH29 ehf
Jóhann Hauksson, trésmíði ehf
Jónar Transport hf
JSÓ ehf
K.P. Verktakar ehf
Kapalvæðing ehf
KG Fiskverkun ehf
Kj Kjartansson hf
Klausturkaffi ehf
Kleifarás ehf
Knattspyrnusamband Íslands
Kristinn J Friðþjófsson ehf
Kvenfélag Hraungerðishrepps
Kvenfélag Hrunamannahrepps
Kvenfélag Húsavíkur
Kvenfélag Kópavogs
Kvenfélag Mývatnssveitar
Kvenfélag Ólafsvíkur
Kvenfélag Stafholtstungna
Kvenfélag Stokkseyrar
Kvenfélag Öxfirðinga
Kvenfélagið Fjöla
Kvenfélagið Freyja
Kvenfélagið Gleym-mér-ei
Kvenfélagið Hekla / Dagný Úlfarsd.
Kvenfélagið Iðunn
Kynning og markaður - KOM ehf
Landsbankinn hf
Landsnet hf
Landsamband lögreglumanna
Landsvirkjun
Launafl ehf
Lifland ehf
Löggiltir endurskoðendur ehf
Lögreglustjórinn á höfuðborgarsvæðinu
Mangó ehf
Marel Food System hf
Matstofan ehf
Mennta- og menningarmálaráðuneytið
Merlo ehf
Milli Vina menntasetur ehf

Mosfellsbakarí hf
MP banki hf
Mörk ehf, gróðrarstöð
Nanna ehf
Nexus afþreying ehf
Nonni litli ehf
Norðurorka hf
Orlofsbyggðin Illugastaðir
Pílus ehf
Pípulagnaþj. Bjarna Fannberg
Jónasson ehf
PON-Pétur O Nikulásason ehf
Pottagaldrar
Póstdreifing ehf
Premmi sf
Rafbreidd ehf
Rafha ehf
Rafport ehf
Rangá sf
Rarik ohf
Renniverkstæði Jens Tómassonar
Reykjanesbær
Réttur - Aðalsteinsson & Partners ehf
Runólfur Hallfréðsson ehf
Samband austur-húsvetn. kvenna
Samey hf
Samfylkingin
Samhentir - umbúðalausnir ehf
Samherji hf
Samtök starfsmanna
fjármálafyrirtækja, SSF
Samvirkni ehf
Satúrnus ehf
Seðlabanki Íslands
Seigla ehf
Siesta-Sól ehf - Sólbaðstofan Sælan
Sigurborg ehf
Síldarvinnslan hf
Sílfell ehf
Sjálfstæðisflokkurinn
Sjómannafélag Ólafsfjarðar
Skinney - Pinganes hf
Skútustaðahreppur
Skýlið ehf
Snæland Grímsson ehf

SORPA bs
Sorpsamlag Pingeyinga ehf
Spennubreytar
Starfsmannafélag Reykjavíkur
Starfsmannafélag Suðurnesja
Stekkur ehf
Sunnugarður ehf
Sushi smiðjan ehf
Svalþúfa ehf
Sveitarfélagið Skagaströnd
Sýslumaðurinn á Ísafirði
Sögur ehf
Tannbjörg ehf
Tannlæknast. Jónasar Ragnars ehf
Tapas ehf
Teiknistofan Eik ehf
Teiknistofan Tröð ehf
Themis ehf lögmennsstofa
Tæknivörur ehf
Umbúðamiðlun ehf
Veidivon
Veisluþjónustan ehf
Veitingastaðurinn Fljótið ehf
Verkalýðs- og sjómannafélag
Keflavíkur
Verkalýðsfélag Suðurlands
Verkalýðsfélagið Hlíf
Verktjórasamband Íslands
Vermir sf
Verslunarmannafélag Suðurnesja
Verslunartækni ehf, Reykjavík
Vetrarsól ehf
Vélsmiðja Sandgerðis ehf
Viðskiptahúsið ehf
Viðvík slf
Vignir G. Jónsson hf
Vísir hf
VR
Vörubílastöðin Þróttur hf
Yndisauki ehf
Þ.B. Borg - steypustöð ehf
Þjónustumiðstöðin Húsafelli ehf
Þjónustumiðstöðin Vegamót ehf
Þvottabjörn ehf
Örninn Hjól ehf

Til góðra verka

